

litovat, že už nikdy neuvidíme jeho *Klauneri* s fascinující hrou se světlelem jako nehmotnou rekvizitou nebo *Archu bláznů*. Potěšující však je, že Turbovo „pantomimické“ myšlení nikterak neustrnulo, jak se můžeme přesvědčit na jeho otevřeném dopisu melancholickému Borisu Hybnerovi, v němž Turba optimisticky bilancuje soudobý vývoj pantomimy absorbující všechny nové podněty a projevuje nad nimi téměř bezbřehou radost (viz <http://www.divadelni-noviny.cz/author/ctibor-turba>).

ORIENTACE

Andrea Jochmanová |
Jan Burian. *Nežádoucí návraty E. F. Buriana*

Praha: Galén, 2012. 494 s.

Milý Jane Buriane, neznáme se sice, osobně jsme nikdy neměli tu čest, pokud ovšem nepočítám Vaše kulturní ozdravovny, pořádané v brněnské Leitnerce, kam se čas od času ráda chodím občerstvit, což je ovšem poznávání poněkud jednostranné, nikoliv vzájemné. Já jako jedna z množiny anonymního publika, Vy jako vůdčí činitel zmíněné kulturní lázně. Proč Vám piši, je vcelku jasné už z daného nadtitulu tohoto epistolárního pokusu o vyjádření se k *Nežádoucím návratům E. F. Buria-*

na. V prvé řadě bych měla poděkovat – za netradiční, svéráznou, originální a nečekaně pojatou publikaci, která stojí na pomezí mnoha žánrů. Je a není to monografie, je a není to faktografie, je a není to umělecké dílo, ve kterém je a není jeden vypravěč, zato je v něm několikanásobně zhmotněn zjevný autorský subjekt díla, jak by (snad) řekl profesor Srba. Je a není to také přesně takový typ díla, který byl pro divadelní tvorbu Vašeho otce tak charakteristický – lyrické a epické jevy propojeny s jevy dramatickými v přeneseném slova smyslu, lépe řečeno tedy s jevy historickými, jež se staly soukolím celého dramatu života jedné osobnosti, to vše tentokrát jemně naruby (což mi evokuje název jednoho z dramatických děl Vašeho otce, na jehož existenci před pár lety upozornil Jan Dvořák v *Orghastu*), respektive v artefaktu literárním čili na rozdíl od toho divadelního nepomíjivém. I to poslední zmíněné je konstatováním do jisté míry sporným, protože v době, kdy kniha vyšla, byla aspoň u nás v Brně velmi rychle rozebrána, a přestože byl její návrat na pulty knihkupectví více než žádoucí, trvalo nějaký čas, než se znovu objevila. Z toho ovšem plyne pozitivní zjištění, že *Nežádoucí EFB* se stal silně žádaným – v mém případě dokonce podpultovým – středem zájmu.

Z hlediska divadelního historika mě kniha potěšila nejen svou strukturou, kterou jste přes své epistolární vstupy chtěl zjevně udržet na rovině objektivně předložených materiálů podstaty (často) subjektivní, ale

také svou hodnotou výpovědní. Vedle úvodních – řekla bych až rodinně intimních – vzpomínek Vaší babičky se v knize objevují materiály a doklady o činnosti Vašeho otce za války a po ní, o jejichž rozsahu jsme dosud neměli přehled, což je samozřejmě jen ku prospěchu věci a dalšímu poznání fenoménu EFB. Představa, že byste zařadil podobný soubor dokladů i z období předválečné tvorby, mi v mysli vybudovala pozoruhodné vícesvazkové dílo. Za svou vcelku stručnou akademickou kariéru jsem si vyslechla nějaká ta jistě dobře míněná konstatování o parazitování na ohlodané kosti avantgardy. Ehm... to mi připomíná, že jsem se – navzdory znalosti jistých konvencí, které by měl člověk při korespondenci zachovávat – vlastně nepředstavila. Snad omluvíte tento prohrěšek vůči etiketě a spokojíte se s konstatováním, že jsem během svých studií a ještě dlouho po nich bádala v málo zohledňovaných rovinách divadelní avantgardy dvacátých let s ohledem na tvorbu Jiřího Frejky, abych nakonec konstatovala, že to Dada, které po rozkolu v Osvobozeném divadle v roce 1927 Frejka s EFB založili, bylo na svou dobu ojedinelým politickým kabaretem, poukazujícím nejen na společenské neřádstvo různého typu, ale také na vzrůstající se fašismus a to už tenkrát – na sklonku dvacátých let – bylo víc než prozřívající, jak jistě uznáte sám.

Ale zpět k ohlodaným kostem avantgardy. Soudím, že Vaše kniha je právě důkazem skutečnosti, jak málo

toho stále ještě víme, kolik pramenů by mělo být ještě prozkoumáno, aby se nám podařilo (alespoň zhruba) zrekonstruovat život a dílo konkrétního umělce. Opovázlivě a rouhavě také konstatuji, že by bylo někdy mnohem lepší zvolit pro vědeckou práci Vámi navržený model, který by o daném jevu vypovídal bez balastu zbytečných slov autora-vědce. Ale to platí opravdu jen někdy a myslím si „svoje“ vždycky jen tak nějak potichu. Ke své hrůze jsem do těchto vod hozena taky. To není omluva. Jen vysvětlení nebo spíš uvažování, které je snad stále ještě povoleno, navíc v korespondenci, která našťastí unese mnoho. Možná je moje myšlení trochu neohrabané a omezené, ale – nedá se nic dělat – právě takhle je moje, tedy alespoň do doby, než mi někdo nebo něco pomůže posunout obzory. A jsem u obzoru burianovského, který byl díky četbě *Nežádoucích návratů* znovu otevřen, získal další i nové kontury, tvary, ba dokonce barvy a hlubší vnitřní svět, tedy životnost, odkaz i jistě poselství.

A za to Vám srdečně děkuje po dalších takových výzvách posouvajících naše poznání prahnoucí

Andrea Jochmanová